

Projev děkana Právnické fakulty Masarykovy university v Brně na zasedání vědecké rady dne 24. ledna 1994

Vážení hosté,
dámy a pánové,
kolegyně a kolegové,

nepovažuji za svůj hlavní úkol zabývat se vývojem univerzity či fakulty, byť si připomínáme 75. výročí založení univerzity a tedy i fakulty, resp. 25. výročí jejího znovuotevření.

V průběhu letošního roku bude ještě řada jiných příležitostí vracet se k vývoji obou těchto akademických institucí a zdůrazňovat závažné momenty jejich vývoje.

Ostatně již tento čtvrtek se v naší aule bude konat slavnostní zasedání vědecké rady Masarykovy univerzity, kde zcela nepochybně bude dosavadní historie univerzity, a v jejím rámci i fakulty, vzpomenu.

Ani my, jak o tom svědčí poslední oficiální bod našeho dnešního zasedání, nechceme nechat historii zcela stranou. Otevření „galerie děkanů“ je jistě vhodnou příležitostí k zamyšlení nad minulostí fakulty. Proto se tohoto tématu ujme právní historik.

Nicméně i já bych se chtěl, alespoň do jisté míry, nad osudy fakulty zamyslet. A poté prezentovat především její současný stav.

Doufám, že nebude považováno za příliš opovážlivé tvrzení, že právě Právnická fakulta Masarykovy univerzity – její osudy – úzce korespondovaly s vývojem českého státu a české společnosti. Je samozřejmé, že stav společnosti se projevoval na všech fakultách univerzity, avšak deformovaný vztah mezi takovými fenomény, jakými jsou politika a právo, měl nejhorší důsledky pro naši fakultu.

Na druhé straně však nelze nepřipomenout, že to byla opět naše fakulta, která se výrazně záhy po založení univerzity svými vynikajícími představiteli, jakým byl

kupříkladu profesor František Weyr, podílela na takovém významném a asi neopakovatelném jevu, jakým byla „Střední Evropa“.

Zůstane navždy faktem, že do tohoto jevu, který můžeme definovat geograficky, politicky i kulturně patří taková velká jména 20. století, jakými jsou Franz Kafka, Max Brod, Franz Werfel, Rudolf Musil, Karl Kraus, Anton Webern, Leoš Janáček, Sigmund Freud, Edmund Husserl, Fridrich von Hayek nebo Hans Kelsen, můžeme zařadit už vzpomenuťého profesora Weyra.

Zánik takto pojímané střední Evropy přinesl tragické události celé Evropě – a jsme-li na vysokoškolské půdě – musím připomenout, že zvláště pak českým vysokým školám. Odvrácená tvář „genia loci“ měla dokonce takovou podobu, že v budově fakulty sídlilo gestapo, stanný i lidový soud.

Po pokusu obnovení fakulty v letech 1945 – 1948 se po Únoru 1948 právo dostalo do područí politiky, což mělo tragické důsledky jak pro fakultu, tak i pro řadu jejích učitelů i studentů. Myslím, že je dobře známo, že v roce 1950 byla Právnická fakulta zrušena a téměř na dvacet let přestala existovat.

Teprve společensko-politická situace v polovině šedesátých let, kdy se začaly prosazovat myšlenky ústavního a právního státu, kdy právo usilovalo o nezávislost na politice, umožnila prezentovat myšlenku znovuzřízení Právnické fakulty v rámci tehdejší Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Brně.

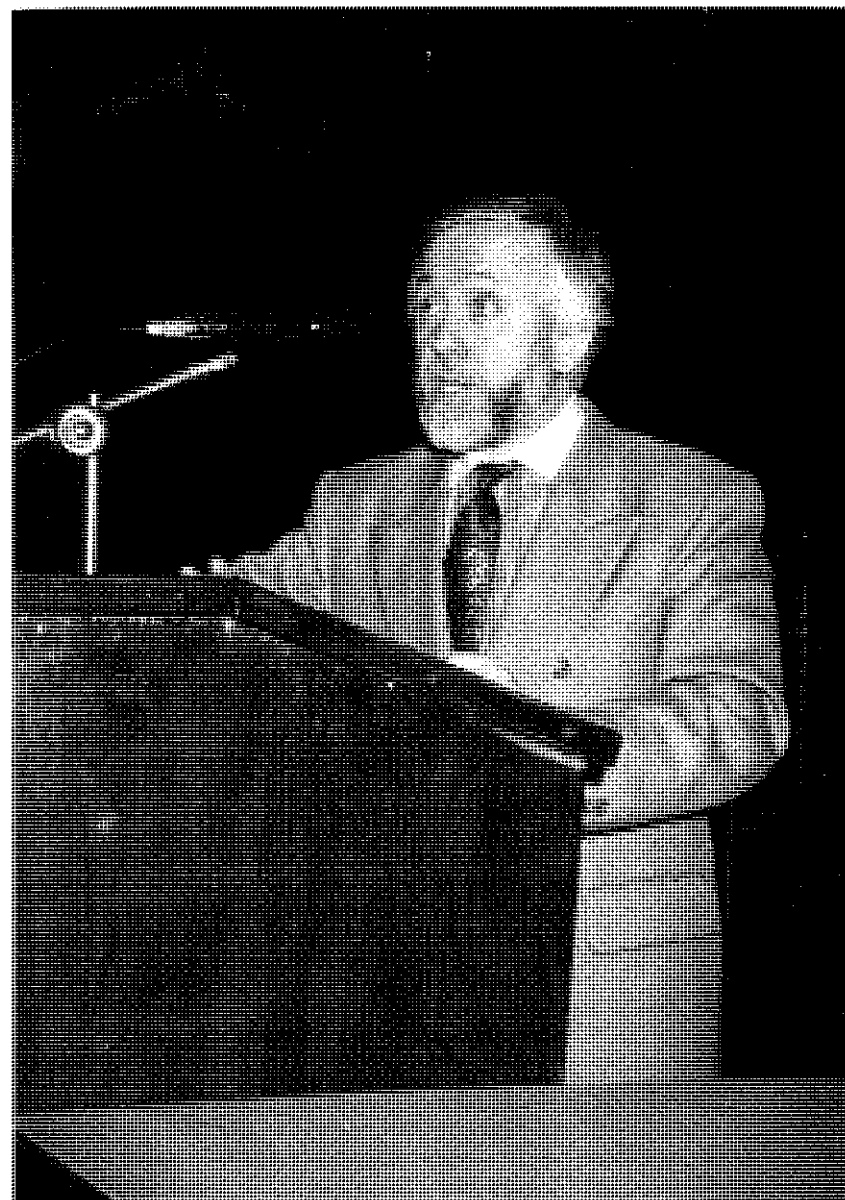
Právnická fakulta v Brně byla znovuzřízena v roce 1969 a ve školním roce 1969/1970 byla zahájena výuka. Tedy již téměř před 25 lety. Bohužel, opětovné podřízování práva politice, typická pro tzv. normalizační proces znemožnilo realizovat i na Právnické fakultě ty myšlenky, na jejichž základě vznikla a které hodlala realizovat. Jak je známo, byl tento vývoj spjat s takovými personálními změnami, které směřovaly k odmítnutí kontinuity s meziválečnou Právnickou fakultou, (proto museli odejít profesori Vl. Kubeš, H. Bulín, J. Cvetler a J. Pošvár) a úsilím o demokratizaci československého politického systému, které reprezentoval první děkan znovuzřízené fakulty, tehdejší docent, JUDr. Vladimír Klokočka, CSc.

Listopad 1989 přinesl mj. nastolení postulátů právního státu, politického i názorového pluralismu, a tudíž i nové možnosti pro rozvoj vysokých škol a nemohu to nezdůraznit, pro právnické fakulty, včetně naší, zvláště.

Odvolávám se v této souvislosti na názor R. Dahrendorfa, který první etapu cesty ke svobodě nazývá hodinou právníků. Jinak řečeno, etapu budování právního státu, v němž však nemají vládnout právníci, ale právo.

Součástí této „hodiny právníků“ bylo – vedle zákonů, které zakotvily ekonomický a politický pluralismus – i přijetí nového zákona o vysokých školách (zák. č. 172/1990 Sb.), jehož základním přínosem bylo zdůraznění autonomie a samosprávy vysokých škol.

Vysokým školám i fakultám se tak nabídla možnost, kterou dlouhá léta nedisponovaly, tzn. vlastními normami upravit učební plány, vnitřní organizaci, studijní a zkušební pravidla. Myslím, že není třeba zdůrazňovat – vzhledem k přítomným –

Děkan právnické fakulty Masarykovy univerzity doc. JUDr. Jiří Kroupa, CSc. pronáší úvodní projev na slavnostním zasedání vědecké rady právnické fakulty dne 24. ledna 1994.

prodloužení studia na pět let, novou organizaci spočívající v tzv. blocích či rozdělení předmětů na obligatorní, povinně-volitelné a výběrové.

Co bych zdůraznil je to, že bez usilovné koordinace mezi právníckými fakultami v celé bývalé československé federaci jsme dospěli v podstatě ke stejným závěrům v tomto směru a vytvořili přes jisté rozdíly „kompatibilní“ organizaci studia i studijní programy.

„Hodina právníků“ měla na naši fakultu – stejně jako i na sesterské fakulty – dva základní dopady. V prvé řadě je to náš podíl na tvorbě právního řádu, který zejména v období 1990 – 1992 nebyl malý.

Učitelé se podíleli na přípravě řady klíčových zákonodárných projektů, ať již v komisích ad hoc (komise pro přípravu Ústavy ČR i ČSFR), či legislativních orgánech vlády a výborech parlamentu. (V tomto období zpracovaly katedry rovněž desítky stanovisek k návrhům dalších zákonů).

Druhý dopad pak představuje několikanásobné zvýšení zájmu o studium na fakultě. Aníž bych chtěl unavovat statistikou, je třeba vědět, že zatímco ještě v roce 1990 byl počet uchazečů kolem 1 300 (přijato bylo 280), v loňském školním roce se k přijímacím zkouškám přihlásilo téměř 6 000 uchazečů, k přijímacím zkouškám jich přišly necelé 4 000 a přijato bylo téměř 550.

K tomu je ovšem třeba dodat, že růstu počtu studentů neodpovídá růst počtu učitelů. Což mohu opět statisticky doložit ve srovnatelné době. Jestliže byl v roce 1990 celkový počet studentů 1 389 a počet učitelů 54, pak v loňském roce zahájilo ve všech ročnících denního studia studium 1 694 posluchačů, 292 studentů dokončuje studium dálkové, 545 studentů studuje v tzv. bakalářském distančním studiu (ještě se o něm zmíním dále) a vedle toho máme v distančním studium PGS ještě téměř 300 dalších studentů. Tedy celkem 2 781 studentů a učitelů je přítom 72.

Kvantitativní růst fakulty je – z tohoto hlediska – evidentní. Byl také hlavním důvodem toho, že jsme náš přístup k novele zákona o VŠ (zák. č. 216/1993 Sb.), podřídili zájmu udržení všech stávajících učitelů na fakultě. Jiný přístup, při známém mzdovém ohodnocení vysokoškolských učitelů, by mohl vést jediné k personální destabilizaci fakulty.

V této souvislosti musím podotknout, že nezastupitelnou roli ve výuce mají i naši externí spolupracovníci, jak ze soudních orgánů všech stupňů včetně soudců Nejvyššího soudu, tak i z notářství, státních zastupitelství a advokacie.

Samozřejmě se nemůžeme s tímto stavem spokojit a za jeden z hlavních úkolů na nejbližší několikaleté období – jednoho až tří let – považujeme rozšíření počtu učitelů, přičemž už do jisté míry vyhovující se nám jeví počet 100 interních pedagogů. Předpokládáme, že ve druhé polovině devadesátých let dojde k jistému snížení zájmu o vysokoškolské studium práva, a tudíž i ke snížení počtu studentů.

Pedagogická činnost – jako základní činnost fakulty – byla, jak jsem již uvedl, rozšířena o nové formy studia. Platí to především pro tzv. bakalářské distanční studium, jímž po zrušení studia při zaměstnání reagovala fakulta na společenskou

poptávku, která byl zjišťována v různých oblastech aplikace práva. Do fondu dynamického rozvoje MŠMT byl přihlášen projekt bakalářského distančního studia „místní správa“ určený profesionálním pracovníkům správních orgánů. Projekt byl zařazen mezi vybrané a byl pro první rok dotován částkou z centrálních zdrojů.

Po zkušenostech s prvním rokem tohoto typu studia a značného zájmu o studia dalších oborů byly v tomto školním roce otevřeny obory: místní správa, živnostenské právo, právo obchodního podnikání, teorie a praxe přípravného trestního řízení. Jde zároveň o studium úplatné, které přispělo do rozpočtu fakulty nemalou částkou. Ve škol. roce 1993/94 bylo ve spolupráci s nadací Iustizia otevřeno magisterské studium pro podnikatele. Také tato forma studia je významným přínosem do příjmů fakulty.

Fakulta pochopitelně reaguje na práci budoucích právníků, kteří budou hojně využívat moderní výpočetní techniku. Zatímco jsme měli k dispozici v roce 1990 čtyři počítače naší provenience, v současné době disponujeme 34 počítači typu PC. Studenti jsou připravováni na textových editorech T 602. Zároveň se seznamují s dvěma automatizovanými právními informačními systémy, a to ASPI a JURISYS. Byl zaveden program „Student“, který nahradil pracné vedení evidence studijních výsledků tradičními způsoby. Pro práci knihovny byl zaveden program TINLIB a na odděleních děkanátu se využívají další programy. V současné době se připravuje další vybavení kateder a ostatních pracovišť počítači, tiskárnami a dalším zařízením. S ÚVT MU bude realizováno zapojení do univerzitní evropské světové vysokoškolské sítě.

Ediční činnost patří k těm oblastem činnosti Právníkové fakulty, které v posledních třech letech zaznamenaly největší rozvoj. Na fakultě bylo vytvořeno samostatné ediční středisko, které za poslední tři roky vyprodukovalo 215 titulů, které jsou zařazeny do tří edic.

V edici Spisů Právníkové fakulty MU (AUBI) vychází vědecké monografie a sborníky. Pro studijní účely je určena edice učebnic Právníkové fakulty a konečně v roce 1993 začaly vycházet Právníkové sešity, v nichž mají možnost učitelé fakulty publikovat rozsahem menší práce, zejména pro studijní účely, v nichž mají možnost reagovat na nejnovější změny našeho právního řádu a pohotově tak předávat potřebné informace studentům.

V důsledku rozsáhlé ediční činnosti má většina kateder pokryty všechny stěžejní předměty učebními pomůckami, a to nejen základní pedagogickou literaturou, ale i řadou sbírek dokumentů a dalšími doplňujícími učebními texty.

V prostorách Právníkové fakulty bylo otevřeno knihkupectví, které by se postupně mělo stát důležitým centrem právnických informací pro fakultu i právníkou veřejnost.

S velkým zájmem právníkové veřejnosti se setkalo vydávání Časopisu pro právní vědu a praxi, který má šanci stát se významným komunikačním prostředkem Právníkové fakulty s teoretiky i praktiky.

Trvalou snahou Právníkové fakulty je zprostředkovávat nejnovější informace z nejrozličnějších oborů práva jak právníkům z právní praxe, především absolventům fa-

kulty, ale i neprávníkové veřejnosti. Cílem těchto snah je pomáhat jednak při dalším zvyšování kvalifikace absolventů, stejně jako i působit na právní vědomí nejširší laické veřejnosti. Tyto úkoly zajišťuje Středisko celoživotního vzdělávání, které v posledních letech rovněž zaznamenalo dynamický rozvoj. V současné době se jeho činnost soustřeďuje na dlouhodobější kursy, které by zájemcům umožnily nahlédnout co nejpodrobněji do příslušné právní problematiky.

Fakulta má v současné době bohaté zahraniční styky, a to nejen v rámci univerzity, ale i na základě bilaterálních smluv. Jen kupříkladu v loňském roce vycestovalo do zahraničí na stáže či studijní pobyty 60 učitelů. Součástí této spolupráce jsou i výměny týkající se studentů, kterých se v uplynulém roce zúčastnilo 73 studentů.

V roce 1993 se nám podařilo navázat velmi konkrétní spolupráci s The John Marshall Law School v Chicagu. Díky zájmu o naši fakultu a české právo jsme pro naše kolegy z USA již v říjnu 93 zorganizovali „Úvod do českého práva“, který má být konán i letos. My pravděpodobně navštívíme tuto právníkou fakultu letos v květnu a v září hodláme společně pořádat vědeckou mezinárodní konferenci, jejímž hlavním tématem bude realizace svobody slova a tisku v ČR, a v dalších tzv. postkomunistických zemích a v USA.

Některým katedrám se podařilo – kupř. katedře teorie a práva a trestního práva – úspěšně zapojit do známého programu TEMPUS. Další katedry v současné době projekty do tohoto programu přihlašují.

Aktivita fakulty mají i další podoby. Její pracovníci jsou zastoupeni ve vědeckých radách jiných fakult či vysokých škol, v redakčních radách odborných časopisů, spolupracujeme s jinými právníkými fakultami na úrovni děkanů fakult, kateder, v PGS.

Osłavy výročí fakulty bychom rádi využili ke zintenzivnění spolupráce s našimi absolventy. Výsledkem tohoto úsilí by měla být institucionalizace této spolupráce v podobě Asociace absolventů Právníkové fakulty MU v Brně.

Novou aktivitou je v současné době spolupráce se sponzory, která by neměla mít charakter „jednosměrné“ cesty.

Jak někteří víte ze sdělovacích prostředků, počátkem tohoto roku zahájilo činnost v rámci naší knihovny Evropské informační středisko. Zprostředkování informací, zvláště právních norem, jež jsou výsledkem činnosti orgánů Rady Evropy a Evropské unie přitom nebude sloužit jen fakultě a akademické veřejnosti, ale i ostatním zájemcům – právníkům, podnikatelům. Vždyť již dnes jsme řadou dohod uzavřených v rámci Rady Evropy vázáni a pokud jde o normy Evropské unie, Asociací dohoda nám ukládá, aby naše normy, a tudíž i jejich aplikace, odpovídaly normám a aplikaci (udikatuře) Evropské unie.

Díky polistopadovému vývoji, konkrétně snaze příznivců fakulty, kteří byli jejími studenty v meziválečném a poválečném období a prof. Jelínkovi, rektorovi MU, se podstatně změnila prostorové podmínky pro pedagogickou i ostatní činnost.

Fakulta ve školním roce 1991/1992 zahájila ve své původní budově výuku a před začátkem školního roku 1992/93 se přestěhovaly katedry i ostatní pracoviště. Celou

budovu jsme pak získali k 1. září 1993. Vlastně krátce předtím, než jsme si připoměli 60. výročí otevření této budovy, které se konalo 20. listopadu 1933.

Protože s výjimkou prof. JUDr. Hynka Bulína, CSc., dr.h.c. zde nejsou jiní pamětníci, chci připomenout, že se slavnosti položení základního kamene Právníké fakulty MU před více než šedesáti pěti lety, 9. června 1928 zúčastnil prezident republiky T. G. Masaryk a mj. tehdejší ministr financí, první rektor Masarykovy univerzity, prof.dr. K. Engliš.

(V této budově máme k dispozici nejen kupříkladu tělocvičnu a menzu pro studenty a všechny pracovníky fakulty, ale dokonce Snack bar. Bohužel však dosud nebyla přestěhována z budovy na Zelném trhu knihovna, a proto vytvoření všech předpokladů pro zabezpečení komplexních knihovnických služeb na Veveří 70 představuje jednu z priorit na nejbližší období.)

Domnívám se, že současné aktivity naší fakulty jsou bohaté a mnohotvárné. Za to patří dík všem těm, kdož se na těchto aktivitách podíleli. Na fakultě i mimo fakultu.

Patrně jsme se dostali na takové stádium vývoje, kdy již dále nemůžeme tyto aktivity rozšiřovat, ale naším hlavním úsilím bude jejich zkvalitňování či naplňování novým obsahem.

Vás, všechny přítomné, ať již interní či externí pedagogy, ostatní pracovníky fakulty, členy vědecké rady, představitele sponzorských organizací i další naše příznivce bych chtěl proto na závěr vyzvat k aktivní účasti při realizace tohoto úsilí.